

[2022] 11 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 80

ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

(ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2152/2010)

24 ਅਗਸਤ, 2022

[ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਵਿਕਰਮ ਨਾਥ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਧਾਰਾ 302-ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮੌਤ-ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸਬੂਤ-ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1-ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਗੁਆਂਢ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਵੇਚਦੀ ਸੀ- ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। – ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁੰਮ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੰਬੰਧ ਹਨ- ਹਾਲਾਤ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਕਲਮਬੰਦ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ- ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੇਸ਼ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। – ਇਹ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ- ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ- ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ- ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ- ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ-ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ- ਹਾਲਾਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ- ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ ਗਿਆ ਨੇ

ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ: ਹਾਲਾਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪੰਜ ਸੁਨਹਿਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸਥਿਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ- ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਸਥਿਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਵਾਚਿਆ: 1 ਇਹ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਕਤਲ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪੰਜ ਸੁਨਹਿਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸਥਿਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਇੰਨੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸੀ

80

ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਲਪਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਾਲਾਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਸਥਿਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 11.08.2022 ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 25/2012 ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਨਿਵਾਸ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, ਨੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੱਕ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿੰਨਾ

ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ, ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।[ਪੈਰਾ 35,37-39] [95-G-H; 97-E-F; 98-B]

ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (1984) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 116:[1985] 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 88; *ਰਾਮ ਨਿਵਾਸ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ* ਮਿਤੀ 11.08.2022, ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 25/2022 ਵਿੱਚ-ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

1.2 ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮਨੋਰਥ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰਸੀਦ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 313 ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1, ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-7 ਦੀ ਕਰਾਸ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਅਤੇ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਿਆਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਕਮ ਬਕਾਇਆ ਸੀ। ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਉਣਾ; ਡਿਫਾਲਟਰ ਹੋਣਾ; ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਕਮ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸੀਦ ਵੀ ਓਨੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿੰਨੀ ਮੂਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਝੂਠੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ Ex.D1 ਦੁਆਰਾ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 41,42] [98-D-F]

1.3 ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੰਦਭਾਗੇ ਦਿਨ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਸੇਵਨ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਪਹਿਲੂ ਲਗਭਗ 12:30 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੁੱਧ ਦੀ ਖਪਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੱਕ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਭਾਂਡੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 20-24 ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਮੂਨੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਤੱਕ ਦਾ ਕੁੱਲ ਸਮਾਂ ਅੰਤਰਾਲ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਜਿਰਾਅ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਆਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ, ਇੱਕ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇ ਸੇਵਨ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਸੀ। ਆਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਿੱਖੀ ਤਿੱਖੀ ਗੰਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਦਬੂ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਜਿਸ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਫਰਿੱਜ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਬਾਲਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪੈਨ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗੰਧ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਭਰ ਜਾਂਦੀ। 45 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਇੱਕ ਤੰਦਰੁਸਤ ਔਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੱਖੀ ਬਦਬੂ ਆ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੂੰ ਵੀ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਉਬਾਲਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਬਦਬੂ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋਵੇਗਾ। *ਜੈਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ* ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ

ਫਾਸਫਾਈਟ (ਸਲਫਾਸ) ਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਿੱਖੀ ਤਿੱਖੀ ਗੰਧ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-4) ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਵਾਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਆਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ ਦੀ ਕੋਈ ਬਦਬੂ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਬਿਆਨ 08.04.2002 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਬਿਆਨ 03.11.2003 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੋਵਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨਹੁੰਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਸੀ, ਜੋ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਮ ਲੱਛਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ

ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸੁੰਘੜਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੇਟ ਦੀਆਂ ਬਾਹਰੀ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਬਾਅ ਜਾਂ ਸੁੰਘੜਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੋਈ ਲੱਛਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੋਈ ਲੱਛਣ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਹਿਰ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 43,44] [98-G-H; 99-A-H; 100-A]

ਜੈਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (2003) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 169:[2002] 2
ਪੂਰਕ.ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 714 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

1.4 ਦੁੱਧ, ਭਾਂਡੇ ਅਤੇ ਵਿਸਰਾ ਵਿੱਚ ਐਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕੈਮੀਕਲ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮਿਤੀ 31.01.2001 (Ex-PF) ਅਤੇ 05.02.2001 (Ex-PG) ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਨਮੂਨਾ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ 22.09.2000 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਹਾਇਕ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਕੱਕੜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਾ. ਓ. ਪੀ. ਗੋਯਲ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 22.11.2000 ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕੇਸ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਨੋਟ "ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕੇਸ, ਮੈਨੂੰ ਡਾ. ਓ. ਪੀ. ਗੋਯਲ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 22.11.2000 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।" ਲਗਾਤਾਰ "X" ਵਰਣਮਾਲਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਕੱਟ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਪੀ. ਐੱਫ. ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਲਬੰਦ ਪਾਰਸਲ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸੀਲਬੰਦ ਜਾਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਾਬਕਾ ਪੀ. ਐੱਫ. ਨੇ ਕਿਸੇ ਚੰਬੇ ਜਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-4) ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਚਾਰ ਸੀਲਬੰਦ ਪੈਕੇਟ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਵਿੱਚ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਹਿੱਸੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਖਾਰਾ ਘੋਲ ਸੀ। ਨਤੀਜਾ ਤਿੰਨ ਸੀਲਬੰਦ ਜਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਐਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਚੰਬੇ ਜਾਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਬੇ ਜਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਾਬਕਾ ਪੀ. ਐੱਫ. ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਵਰਣਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਦੂਜੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਸਹਾਇਕ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ-ਪੀ. ਜੀ., ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਕੱਕੜ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ, ਉਬਾਲੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਨਾ ਉਬਾਲੇ ਹੋਏ ਅਤੇ

ਭਾਂਡੇ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੱਟ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਨੱਥੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਡਾ. ਓ. ਪੀ. ਗੋਯਲ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 22.11.2000 ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕੇਸ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ ਕੰਪਾਊਂਡ ਸਾਰੇ Ex. ਨੰਬਰ (i) ਤੋਂ (vi) ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ੰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ: I. ਉਹ ਨਮੂਨੇ ਸਹਾਇਕ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। II. ਪਾਰਸਲਾਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਕੱਟਣ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਲਿਖਤ ਵੀ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। III. ਨਮੂਨਿਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 45,46] [100-ਬੀ-ਐਚ]

1.5 ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਐਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲਾਪਤਾ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੰਬੰਧ ਹਨ। ਹਾਲਾਤ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਕਲਮਬੰਦ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਲਮਬੰਦ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਪੱਕਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰੀ

ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 18,47-49] [101-ਏ-ਡੀ]

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਹਵਾਲਾ

[1985] 1 ਐੱਸਸੀਆਰ 88 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ ਪੈਰਾ 35

[2002] 2 ਸਪਲੀ.ਐੱਸਸੀਆਰ 714 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ ਪੈਰਾ 44

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2010 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2152/2010
2005 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 355-ਡੀ. ਬੀ. ਵਿੱਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ
ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮਿਤੀ 29.10.2009 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

ਸੂਰੀਆਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ, ਟੀ. ਮਹਿਪਾਲ,
ਵਕੀਲ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਲੋਂ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗੋਗੀਆ, ਕਰਨਵੀਰ ਗੋਗੀਆ, ਵਕੀਲ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ
ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਵਿਕਰਮ ਨਾਥ, ਜੱਜ

ਇਹ ਅਪੀਲ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 29.10.2009 ਦੇ ਫੈਸਲੇ
ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ
ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ
ਮਿਤੀ 08.04.2005 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ
ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ
ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 1000/- ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ

ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

2. ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 18 ਸਤੰਬਰ, 2000 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੋਟਵਾਲੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਜੇਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਤੀ)PW.1 ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਸਵੇਰੇ ਕਰੀਬ 07:45 ਵਜੇ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ 1 ਕਿਲੋ ਦੁੱਧ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਜੋ ਗੁਆਂਢ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸ਼ੀਲਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਵੇਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗੁਆਂਢ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਮੰਨਦਾ ਸੀ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੱਝਾਂ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਈ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਲਗਭਗ 7/8 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ 1 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਉਧਾਰ ਲਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਵੱਲੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਫਰਿੱਜ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੁਪਹਿਰ ਕਰੀਬ 1 ਵਜੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ @ਭਜਨੇ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਕੁਝ ਬੇਚੈਨੀ ਕਾਰਨ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਖੁਦ ਫਰਿੱਜ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਗ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਦੁੱਧ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਉਬਾਲ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੁੱਧ ਦੀ ਚੁਸਕੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੁੱਧ ਦਾ ਸੁਆਦ ਕੌੜਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੁਸਕੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨੁਕਸ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਦੁੱਧ ਦੀ ਬਦਬੂ ਵੀ ਸੁੰਘੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੱਖੀ ਬਦਬੂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜਲਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਕੂਟਰ ਉੱਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੀ।

1 ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ.

ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਗੜਨ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਬਠਿੰਡਾ ਰੈਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਏ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸ਼ੀਲਾ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਾਇਆ ਸੀ। ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਦੁੱਧ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਬਹਾਨੇ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

3. ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਡਾ. ਕੇ. ਐੱਸ. ਬਰਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-12) ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਰੈਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਵੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਐਸ. ਆਈ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਜੋ ਕਿ ਨਹਿਰ ਕਲੋਨੀ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ, ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸਨ, ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਜੇਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ 1) ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ 1) ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਐਸ. ਆਈ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਨੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ (Ex-ਪੀ. ਏ./1) ਦਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰਸਮੀ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. (Ex. ਪੀ. ਏ./2) ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

4. ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ (Ex. ਪੀ. ਈ.) ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਕਪੂਰ ਚੰਦ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਅਤੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸਤਪਾਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ-10) ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੋੜੀਂਦੇ ਪੁਲਿਸ

ਕਾਗਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ, ਨਕਸ਼ਾ ਮੌਕਾ Ex-ਪੀ. ਕੇ.) ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਦੁੱਧ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੱਚ ਦੇ ਗਲਾਸ ਵਿੱਚ ਪਏ ਉਬਲੇ ਹੋਏ ਦੁੱਧ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਵੀ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਕ ਕਰਕੇ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਰਿਕਵਰੀ ਮੀਮੋ (Ex.PM) ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤਾ ਸੰਖਤਾ 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

5. ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ 22.01.2002 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਦੇਸ਼ੀ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਿਤੀ 14.03.2003 ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਕੇ. ਐਸ. ਬਰਾਰ (Ex.PW1) ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ।

² ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ". ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [ਵਿਕ੍ਰਮ ਨਾਥ, ਜੇ.]

ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1; ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-2 ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸਤਪਾਲ ਜੋ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੇ ਨਾਲ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸੀਲਬੰਦ ਨਮੂਨੇ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਗਏ ਸਨ, ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀ

ਡਬਲਯੂ-3 ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਕਪੂਰ ਚੰਦ ਜਿਸ ਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਲਿਆ ਸੀ, ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-4 ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-5 ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

6. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸ਼ੀਲਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 319 ਤਹਿਤ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 08.07.2003 ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਾਜ਼ਾ ਦੇਸ਼ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਦੇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

7. ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ। ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਕੁੱਲ 12 ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ -

ਪੀਡਬਲਯੂ-1-ਜੇਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

II. ਪੀਡਬਲਯੂ-2-ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ।

III. ਪੀਡਬਲਯੂ-3-ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਭਰਾ, ਪ੍ਰੋਨੇਟ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ।

IV. ਪੀਡਬਲਯੂ-4-ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਇਆ।

vi. ਪੀਡਬਲਯੂ-5-ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਕਪੂਰ ਚੰਦ, ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਲਿਜਾਇਆ ਸੀ। ਵਾਈ. ਪੀਡਬਲਯੂ-6-ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਪਾਰਸਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

vii. ਪੀਡਬਲਯੂ-7-ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ।

viii. ਪੀਡਬਲਯੂ-8-ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ

12.06.2001 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ix. ਪੀਡਬਲਯੂ-9-ਏ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰੋਨੋਟ (Ex.-ਪੀ. ਬੀ.) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

[2022] 11 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ.

(ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਵਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸਮੱਗਰੀ ਪਾ ਕੇ 10.11.2004 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ।

(x). ਪੀਡਬਲਯੂ-10-ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੋ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸਰਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਨ।

xi. ਪੀਡਬਲਯੂ-11-ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।

xii. ਪੀਡਬਲਯੂ-12-ਡਾ. ਕੇ. ਐੱਸ. ਬਰਾਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਦੋਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰਕ ਬਿਆਨ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ 09.03.2005 ਉੱਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

8. ਦੋਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਦੋ ਵਾਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸਮੱਗਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੀ ਕਥਿਤ

ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ; ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬਾਕੀ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਰਕਮ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ; ਇਸ ਕਾਰਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ; ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਬੋਝ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲ ਸਕੇ; ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੇ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 22.11.2004 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ (EX-D1) ਕਾਪੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ।

9. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਭਾਂਡੇ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਤੋਂ ਦੋ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ- ਇੱਕ ਮਿਤੀ 31.1.2001 (EX-PF) ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਮਿਤੀ 5.2.2001 (EX-PG) ਹੈ।

10. EX. ਪੀ. ਐੱਫ. ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੀਲਬੰਦ ਪੈਕੇਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ –

I. ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਜਾਰ ਵਿੱਚ ਦਿਮਾਗ, ਦਿਲ ਅਤੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ;

II. ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਜਾਰ ਵਿੱਚ ਜਿਗਰ, ਤਿੱਲੀ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ;

III. ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਜਾਰ ਵਿੱਚ ਪੇਟ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਅੰਤੜੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ;

11. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਰਗਨੋਫੋਸਫੋਰਸ ਕੰਪਾਊਂਡ, ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨਮੂਨਿਆਂ (i) ਤੋਂ (iii) ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਮੂਨੇ (iv) ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਸਾਬਕਾ ਪੀ. ਐੱਫ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਮੂਨੇ (iv) ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ ਵੀ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

12. Ex. ਪੀ. ਜੀ. ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਛੇ ਸੀਲਬੰਦ ਪਾਰਸਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ:

ਪਲਾਸਟਿਕ ਸ਼ਿਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਉਬਾਲੇ ਦੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ;

II. ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਪਲਾਸਟਿਕ ਸ਼ਿਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਉਬਲਿਆ ਹੋਇਆ ਦੁੱਧ ਸੀ;

III. ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਪਲਾਸਟਿਕ ਸ਼ਿਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਬਾਲੇ ਹੋਏ ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਦੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

IV. ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਖਾਲੀ ਸਟੀਲ ਦਾ ਜੱਗ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਗਿਲਾਸ ਸਨ;

v. ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਡੋਲੂ ਅਤੇ ਗਿਲਾਸ;

vi. ਇੱਕ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਫਰਾਈਪੈਨ.

ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ Ex-ਪੀ. ਐੱਫ. ਦੇ ਵਾਂਗ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇੱਕ ਐਰਗਨੇਫੇਸਫੇਰਸ ਕੰਪਾਊਂਡ ਸੀ, ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ, ਨਮੂਨਿਆਂ (i) ਤੋਂ (vi) ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

13. ਦੋਵੇਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ Ex-ਪੀ. ਐੱਫ. ਅਤੇ Ex-ਪੀ. ਜੀ. ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਡਾ. ਓ. ਪੀ. ਗੋਯਲ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 22.11.2000 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕੇਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ।

14. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਕਸ-ਪੀ. ਡੀ.) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ 19.09.2000 ਨੂੰ 11.10 ਸਵੇਰੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਤੰਦਰੁਸਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਤ ਅਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੇ ਸੰਭਾਵਤ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਵਿਸਰਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

15. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮਿਤੀ 08.04.2005 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

[2022] 11 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ.

ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸ਼ੀਲਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕਤਲ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ 1,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ।

16. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ No.355/2005 ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 29 ਅਕਤੂਬਰ, 2009 ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

17. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਲੜੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲਾਉਣ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ

ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਨੋਰਥ ਸੀ। ਜੇ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਪੀਤਾ ਗਿਆ ਉਬਾਲੇ ਹੋਏ ਦੁੱਧ ਦਾ ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਬਿਨਾਂ ਉਬਾਲੇ ਦੁੱਧ, ਡੱਬਾ (ਡੋਲੂ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਗਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਭ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਐਰਗਨੋਟੋਕਸਿਨ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਰਸਾਇਣਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਅੰਗਾਂ (ਵਿਸਰਾ) ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਪਦਾਰਥ ਐਰਗਨੋਟੋਕਸਿਨ ਸੀ ਜੋ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਰਿਪੋਰਟਾਂ (Ex. ਪੀ. ਐੱਫ. ਅਤੇ ਪੀ. ਜੀ.) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

18. ਦੋਨਾਂ ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਮਾਨਯੋਗ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਬਲਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਸਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

19. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵਾਂਗੇ।

20. ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਜੇਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਭਾਂਡੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ-ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ

ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪੰਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਕਿ ਉਹ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਥਿਤ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਅਤੇ ਰਸੀਦ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਖਾਤੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਗਿਲਾਸ ਜਾਂ ਜਗ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਸੁੰਘਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਦੇਵਾਂ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੀ ਬਦਬੂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਚੂਹੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਜ਼ਹਿਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਡਿਫਾਲਟਰ ਬਣ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦਰਮਿਆਨ ਝਗੜੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਗਵਾਹ ਕਾਲੀਆਵਾਲੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਅਤੇ ਰਸੀਦ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਵਾਸੀ ਤੋਂ ਤਸਦੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਵਣ ਅਤੇ ਰਸੀਦ ਦੇ ਗਵਾਹ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਟੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਦਸਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਜ਼ਹਿਰ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਤਣਾਅ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

21. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ Ex. ਡੀ. ਏ. ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ

ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ।ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਤੋਂ 1 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ Ex. ਡੀ. ਏ. ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੀਲਾ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਜਗ ਲੈਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ੀ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਗ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ।ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਤੱਥ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ Ex. ਡੀ. ਏ. ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਉਸ ਨੇ ਚੂਹਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ।ਫਿਰ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

[2022] 11 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ.

ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਰਕਮ ਲੈ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ।ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਰਕਮ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ; ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ ਸੀ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

22. ਇਸ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਕਾ ਭਰਾ ਹੈ।ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਮੂਲ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਅਤੇ ਰਸੀਦ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਸੀ।

23. ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਚਾਰ ਜਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਜਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਜਾਰ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਖਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਸਾਇਣ ਜਾਂਚਕਰਤਾ Ex. ਪੀ. ਐੱਫ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵਿਸਰਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੁੰ ਦਾ ਰੰਗ ਨੀਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਰੰਗ ਵੀ ਨੀਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਾਸ਼ ਨੀਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸਰਾ ਦਾ ਬਾਕੀ ਜ਼ਹਿਰ ਇੱਕ ਬਦਬੂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੇ ਬਦਬੂ ਵੇਖੀ ਜਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਬਦਬੂ ਵੇਖੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਬੂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੇਟ ਖੋਲ੍ਹਣ 'ਤੇ ਗੰਧ ਆਵੇਗੀ ਜੇ ਇਹ ਐਂਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਟ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਬਦਬੂ ਨਹੀਂ ਆਈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਸੁੰਘੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੱਛਣ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਐਂਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਬੂ ਦੇਵੇਗਾ ਜੇ ਉਸ ਭਾਂਡੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਜ਼ਹਿਰ ਵਾਲਾ ਦੁੱਧ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

24. ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਕਪੂਰ ਚੰਦ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਗਵਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਲਿਜਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ (Ex.-

ਪੀਐਚ) ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰ ਨਜਾਬ ਰਾਜ [ਵਿਕ੍ਰਮ ਨਾਥ, ਜੇ.]

25. ਪੀਡਬਲਯੂ-6 ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਗਵਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਪਾਰਸਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ (Ex. ਪੀ. ਜੇ.) ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

26. ਪੀਡਬਲਯੂ-7 ਦੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਉੱਥੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾ ਲਏ ਅਤੇ ਖੁਦ ਕੇਸ (Ex. ਪੀ. ਏ./1) ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਏ. ਐਸ. ਆਈ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਸਮੀ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. (Ex. ਪੀ. ਏ./2) ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ-ਕਪੂਰ ਚੰਦ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਅਤੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸਤਪਾਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ-10) ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਮੈਮੋ (Ex.-ਪੀਡੀ) ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੱਚਾ ਨਕਸ਼ਾ ਮੌਕਾ ਨਜ਼ਰੀ (Ex-ਪੀ. ਕੇ.) ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਂਡੇ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਰਿਕਵਰੀ ਮੀਮੋ (Ex-ਪੀ. ਐੱਲ.) ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸਤਪਾਲ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਵੱਲੋਂ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੈਂਡ

ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਥਾਣਾ ਕੋਟਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸੇ ਦਿਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉੱਥੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕੰਟੇਨਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਖਰੀਦ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਕੋਈ ਤਲਾਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਲਈ। ਫਿਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਨੇ ਰਾਜਬੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ੀਲਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਡੱਬਾ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਦੁੱਧ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ 18 ਤੋਂ 19 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ 19.09.2000 ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਉਬਾਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਦਬੂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ (ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਗਵਾਹ) ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਥੇ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਤਿੱਖੀ ਬਦਬੂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

[2022] 11 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ.

ਹੋਰ ਲੋਕ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਖਰੀਦ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਦੁੱਧ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ

ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਉਲਟੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ।

27. ਪੀਡਬਲਯੂ 8 ਦੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 12.06.2001 ਉੱਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

28. ਪੀਡਬਲਯੂ-9 ਏ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਕੁਲਦਿਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 16.07.2001 ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਨੋਟ(Ex.) ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਜਿਹੜਾ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਸਲ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਅਤੇ ਰਸੀਦ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਸੀ; ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

29. ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਸਤਪਾਲ ਪੇਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਾਂਡਿਆਂ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਵਿਸਰਾ ਅਤੇ ਪਾਰਸਲ ਵੀ ਰਸਾਇਣਕ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਜਿਹੜਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਾਰਸਲ ਉੱਤੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਸਲ 21.09.2000 'ਤੇ 10-11 ਵਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ 22.09.2000 ਨੂੰ ਪਾਰਸਲ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਏ ਗਏ ਸਨ।

30. ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਦੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ 15 ਵਜੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਬਠਿੰਡਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ।

31. ਪੀਡਬਲਯੂ-12 ਡਾਕਟਰ K.S.Brar ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਬਠਿੰਡਾ ਵਿੱਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸ਼ੱਕੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਰੈਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਰੀਜ਼

ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਫਾਸਜੀਨ ਗੈਸ ਦੀ ਬਦਬੂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅਲਮੀਨੀਅਮ ਫਾਸਫਾਈਡ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਬਾਰੇ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਲਟੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇਲਾਜ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [ਵਿਕ੍ਰਮ ਨਾਥ, ਜੇ.]

ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਆਗਮਨ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਓ. ਪੀ. ਡੀ. ਰਜਿਸਟਰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

32. ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ 27.10.2004 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 10,11 ਅਤੇ 12 ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਬਿਆਨ 10.01.2004 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

33. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮਨੋਰਥ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਓਨਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 10.11.2004 ਦਰਜ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ(ਪੀ.ਡਬਲਿਊ 5) ਦੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ 01.01.2000 ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਅਤੇ ਰਸੀਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਰਕਮ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ 18.09.2000 'ਤੇ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੁਹਾਡਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਇਹ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਝੂਠਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਸੀ।”

34. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਥਿਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਤੱਕ ਅਤੇ ਨਮੂਨੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਐਂਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਤਿੱਖੀ ਗੰਧ ਨੂੰ ਵੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

35. ਇਹ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਹਾਲਾਤ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ ਦਾ ਕਤਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੰਜ ਸੁਨਹਿਰੇ ਸਿਧਾਂਤ **ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਰਾਜ** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ **ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 153 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ :**

“ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ:

(1) ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤ 'ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਜਾਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ 'ਅਤੇ' ਨਹੀਂ 'ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।' ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ 'ਅਤੇ' ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ 'ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਆਕਰਣ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅੰਤਰ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਸਾਹਬਰਾਓ ਬੋਬਡੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ:

“ਯਕੀਨਨ, ਇਹ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਦੇਸ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ 'ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਵਿਚਕਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਦੂਰੀ ਲੰਬੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਿੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੰਡਦੀ ਹੈ।”

(2) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਸਿਰਫ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਲਪਨਾ ਉੱਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ੀ ਹੈ।

(3) ਹਾਲਾਤ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

(4) ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ

(5) ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਇੰਨੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ

ਨਿਰਦੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸਿੱਟੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਅਧਾਰ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੰਮ ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”

36. ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਜ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਸਟਿਸ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਨੇ ਪੈਰਾ 152 ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਹਨੂਮੰਤ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪੈਰਾ ਕੱਢਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਜਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਪੈਰਾ 152 ਇੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਬੂਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਿਹਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [ਵਿਕ੍ਰਮ ਨਾਥ, ਜੇ.]

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਫੈਸਲਾ ਹਨ ਹਨੂਮੰਤ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1952 ਐਸ. ਸੀ. 343, ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਤੁਫੈਲ (ਉਪਨਾਮ) ਸਿੰਮੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, (1969) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 198 ਅਤੇ ਰਾਮਗੋਪਾਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (1972) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 625 ਦੇ ਮਾਮਲੇ। ਜੱਜ ਮਹਾਜਨ ਨੇ ਹਨੂਮੰਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:

“ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਗਤ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ

ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਸਿਰਫ਼ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਦੁਬਾਰਾ, ਹਾਲਾਤ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਪਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸਿੱਟੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਅਧਾਰ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਕੰਮ ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”

37. ਇਹ ਸੁਨਹਿਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਰੰਤਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਇੰਨੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਅਧਾਰ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਲਪਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

38. ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਦੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ (ਉੱਪਰ) ਨੇ ਚਾਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ। ਪੈਰਾ 165 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਜੋ ਇੱਥੇ ਹੇਠਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

“165. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਾਲਾਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਕੱਲੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

- (1) ਇੱਕ ਦੇਸ਼ੀ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਪਿਲਾਉਣ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਨੋਰਥ ਹੈ,
- (2) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ,

(3) ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਜ਼ਹਿਰ ਸੀ,

(4) ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਪਿਲਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।”

39. ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਦੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ (ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਧਾਂਤ ਸਥਿਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 11.08.2022 ਨੂੰ 2012 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਨਿਵਾਸ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੱਕ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ, ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।

40. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ।

41. ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮਨੋਰਥ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ। 1 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਸੀਦ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 313 ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1, ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-7 ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਅਤੇ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਿਆਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਕਮ ਬਕਾਇਆ ਸੀ। ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਉਣਾ; ਡਿਫਾਲਟਰ ਹੋਣਾ; ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਕਮ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

42. ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸੀਦ ਵੀ ਓਨੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿੰਨੀ ਮੂਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਝੂਠੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ Ex.-ਡੀ/1 ਦੁਆਰਾ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

43. ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਦੋ ਖਿੜਕੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੰਦਭਾਗੇ ਦਿਨ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਪਹਿਲੂ ਲਗਭਗ 12:30 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੁੱਧ ਦੀ ਖਪਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ:

ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [ਵਿਕ੍ਰਮ ਨਾਥ, ਜੇ.]

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੱਕ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਬਰਤਨਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 20-24 ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਮੂਨੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਤੱਕ ਦਾ ਕੁੱਲ ਸਮਾਂ ਅੰਤਰਾਲ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਜਿਠ੍ਹਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

44. ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਆਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ, ਇੱਕ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇ ਸੇਵਨ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਸੀ। ਆਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਿੱਖੀ ਤਿੱਖੀ ਗੰਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ

ਬਦਬੂ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਫਰਿੱਜ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਬਾਲਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪਤੀਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਐਂਗਨੋਟੋਕਸਿਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬਦਬੂ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਭਰ ਜਾਂਦੀ। 45 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਔਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੱਖੀ ਬਦਬੂ ਆ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੂੰ ਵੀ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਉਬਾਲਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਬਦਬੂ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜੈਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ 4 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਸਾਰਥਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਲਮੀਨੀਅਮ ਫਾਸਫਾਈਟ (ਸਲਫਾਸ) ਦਾ ਇੱਕ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਤਿੱਖੀ ਗੰਧ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-4) ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਵਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਐਂਗਨੋਟੋਕਸਿਨ ਦੀ ਕੋਈ ਬਦਬੂ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਬਿਆਨ 08.04.2002 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਬਿਆਨ 03.11.2003 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੋਵਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨਹੁੰਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਸੀ, ਜੋ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਮ ਲੱਛਣ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਂਗਨੋਟੋਕਸਿਨ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸੁੰਗੜਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੇਟ ਦੀਆਂ ਬਾਹਰੀ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਬਾਅ ਜਾਂ ਸੁੰਗੜਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੋਈ ਲੱਛਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੋਈ ਲੱਛਣ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

[2022] 11 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ.

ਜ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

45. ਦੁੱਧ, ਭਾਂਡੇ ਅਤੇ ਵਿਸਰਾ ਵਿੱਚ ਔਰਗਨੋਫੋਸਫੋਰਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਰਸਾਇਣ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮਿਤੀ 31.01.2001 (Ex-PF) ਅਤੇ 05.02.2001 (Ex-PG) ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਨਮੂਨਾ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ 22.09.2000 ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਹਾਇਕ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਕੱਕੜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਾ. ਓ. ਪੀ. ਗੋਯਲ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 22.11.2000 ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕੇਸ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਨੋਟ "ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਕੇਸ, ਮੈਨੂੰ ਡਾ. ਓ. ਪੀ. ਗੋਯਲ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 22.11.2000 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।" ਲਗਾਤਾਰ "X" ਵਰਣਮਾਲਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਓਵਰਰਾਈਟਿੰਗ/ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। Ex. ਪੀ. ਐੱਫ. ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਲਬੰਦ ਪਾਰਸਲ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸੀਲਬੰਦ ਜਾਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਸਨ। ਇਸ Ex. ਪੀ. ਐੱਫ. ਨੇ ਕਿਸੇ ਚੋਥੇ ਜਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-4) ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਚਾਰ ਸੀਲਬੰਦ ਪੈਕੇਟ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਵਿੱਚ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਖਾਰਾ ਘੋਲ ਸੀ। ਨਤੀਜਾ ਤਿੰਨ ਸੀਲਬੰਦ ਜਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਗਨੋਫੋਸਫੋਰਸ ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਚੋਥੇ ਜਾਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਚੋਥੇ ਜਾਰ ਦਾ

ਜ਼ਿਕਰ Ex-ਪੀ. ਐੱਫ. ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਵਰਣਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਦੂਜੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਸਹਾਇਕ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ-ਪੀ. ਜੀ., ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਕੱਕੜ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ, ਉਬਾਲੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਬਾਲੇ ਅਤੇ ਭਾਂਡੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੱਟ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਨੱਥੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਡਾ. ਓ. ਪੀ. ਗੋਯਲ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 22.11.2000 ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕੇਸ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਂਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ ਕੰਪਾਊਂਡ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਨੰਬਰ (i) ਤੋਂ (vi) ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

46. ਕੈਮੀਕਲ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ੰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

- I. ਉਹ ਨਮੂਨੇ ਸਹਾਇਕ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ
- II. ਪਾਰਸਲਾਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਕੱਟਣ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਨੋਟ ਵੀ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- III. ਨਮੂਨਿਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [ਵਿਕ੍ਰਮ ਨਾਥ, ਜੇ.]

47. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਐਂਰਗਨੇਫੋਸਫੋਰਸ ਉਪਲਬਧ ਸੀ।

48. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲਾਪਤਾ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਹਾਲਾਤ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਕਲਮਬੰਦ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ

ਵਕੀਲ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

49. ਕਲਮਬੰਦ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡਾ ਪੱਕਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ

ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।